

Asia: VN/15285/2021

HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtävayhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

2 §. X Oy:n tehtävät ja toimiala

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Kannatamme täten muotoiltuja säädöksiä. Toiminnan yleinen hyväksyttävyys muun muassa toiminnan jatkuvuuden kannalta.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

Kehitysvammaliitto kannattaa 5 momentin mukaista ratkaisua, jossa yrityksen palveluissa sovellettaisiin (SGEI) menettelyä julkisissa hankinnoissa. Tällä varmistetaan palvelujen tarpeenmukaisuus ja suora hankintojen käytön mahdollisuus tilanteissa, joissa tarvitaan palveluun erityisosaamista käyttäjäryhmän tarpeiden mukaisesti.

Mielestämme on tärkeää, että yhtiön hankinnoissa käytetään sosiaalisia kriteerejä, joilla myös alihankintatoimijoita kannustetaan osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen.

3 §. Yhtiön toiminnan kohdistuminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Kannatamme, että 3 § 1 momentin kriteerit rajaavat yhtiöön työllistettäväksi vain työhön haluavia osatyökykyisiä henkilöitä, joiden työllistyminen muiden palvelujen avulla ei ole onnistunut. Kehitysvammaisten henkilöiden osalta on kuitenkin erityisesti panostettava tiedotukseen ja aktiiviseen yhteistyöhön erityisesti kuntien vammaispalvelujen kanssa, jotta myös he pääsevät X Oy:n ”valintapooliin”. On myös muistettava, että paitsi

avotyötoiminnassa olevat myös työkeskuksissa työtoiminnassa alihankintatöitä tekevät kehitysvammaiset henkilöt ovat potentiaalisia X Oy:hyn työllistettäviä.

On huomioitava, että viimesijaisuus ei läheskään aina riipu yksilöstä, vaan useimmiten siitä, mitä ja millaisia työllistymisen tuen palveluja on tarjolla sillä paikkakunnalla, jossa yksilö sattuu asumaan.

Kehitysvammaliitto toivoo ettei "vika"-sanaa käytetä, koska se on loukkaava ja syrjivä. Ehdotamme käytettäväksi muotoilua "vamman tai sairauden aiheuttama toimintarajoite", jota käytetään tulevassa vammaispalvelulaissa. (HE 159/2018 vp)

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Kannatamme yhden lähettäjätahon mallia, joka takaa lähettäjätahon puolueettomuuden sekä toimintaan haluavien osatyökykyisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toimintaan pääsyssä.

Kannamme huolta siitä, miten TE-toimistoissa osataan arvioida henkilöiden sopivuus yhtiön palvelukseen ja miten osataan arvioida henkilöiden kyky työskennellä yhtiön tarjoamissa työtehtävissä moninaisten ja vaihtelevien tukipalvelujen avulla. Mikä on esimerkiksi työvoiman palvelupisteiden (TYP) rooli X Oy:hyn ohjaamisessa? Yksinkertainen ja selkeä päätösprosessi ja -vastuu ovat tavoiteltavia, mutta kannamme huolta riittävätkö TE-toimistojen osaaminen ja resurssit siihen.

Ehdotamme perustettavaksi esimerkiksi TE-toimiston organisoiman moniammatillisen arviointiryhmän, joka toimii henkilöiden lähettäjätahona. Tällä arviointiryhmällä olisi tärkeää olla läpinäkyvä kriteeristö/arviointiväline, jonka avulla henkilön olemassa olevaa työkykyä arvioidaan ja joka turvaa yhtiöön valittavien henkilöiden aidosti tasa-arvoisen kohtelun.

Kysymykseksi jää, miten varmistaa potentiaalisten X Oy:hyn työllistettävien henkilöiden ohjautuminen ko. arviointiryhmän arvioitavaksi joko TE-toimiston sisällä paikallisista TE-toimistoista tai muilta mahdollisilta lähettäjätahoilta, kuten kuntakokeiluista, mielenterveyskuntoutujien palveluyksiköistä tai kehitysvammaisista palveluista.

Ehdotamme, että kehitysvammaisia henkilöitä vastaanottaville TE-asiantuntijoille varmistetaan esimerkiksi koulutuksen avulla perustiedot kehitysvammaisuudesta, riittävät taidot ja osaaminen kehitysvammaisten henkilöiden kohtaamiseen ja heidän kanssaan kommunikointiin sekä näihin liittyvä materiaali, kuten selkokielliset oppaat, kuvakommunikaation työkalut sekä tuetun

päätöksenteon menetelmät. Verkkopalvelujen tulee olla selkokieleisiä, ja kaikkien materiaalien pitää olla saavutettavia. Kehitysvammaliitto on mielellään mukana koulutuksen ja materiaalin tarjoajana.

Pidämme tärkeänä, että kehitysvammaisille työnhakijoille varmistetaan jokaisessa TE-toimistossa henkilökohtainen neuvonta, jotta he tulevat aidosti kuulluiksi, ja heidän yksilölliset tarpeensa otetaan aidosti huomioon. Erittäin tärkeää on myös varmistaa, että TE-toimiston kaikissa toimipisteissä on tieto siitä, että myös työkyvyttömyysetuudella olevat voivat rekisteröityä työttömiksi työnhakioiksi ja ovat siten oikeutettuja kaikkiin TE-palveluihin.

Mikä olisi perustettavalle erityistehtäväyhtiölle sopiva nimi?

.

Sopivia nimiä voisivat olla mm. Viertämö, Välittämö, Tekijä tai Volve.

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Jotta yhtiöstä eteenpäin työllistymisen tuki toteutuisi yhdenvertaisena kaikilla alueilla, on erittäin tärkeää, että yhtiö varmistaa laadukkaan työhönvalmennuksen tuen myös sellaisilla alueilla, joilla sitä ei kuntatoimijan puolelta ole tarjolla. Tähän liittyen on kehitettävä myös muuta lainsäädäntöä siten, että kuntia veloitetaan tarjoamaan tuetun työllistymisen työhönvalmennusta sitä tarvitseville, mm. kehitysvammaisille henkilöille. Tällä varmistettaisiin työllistymisen tuki myös niille, jotka jäävät yhtiön ulkopuolelle.

X Oy voisi kehittää työntekijöidensä valmiuksia samalla tavalla kuin muutkin yritykset. Yritysten on mahdollista rekrytoida omaan henkilöstöhallintoonsa työhönvalmentajia. Tätä kannatamme myös X Oy:n toimintatavaksi.

Ruotsin Samhallin työntekijät ohjautuvat vain vähäisessä määrin eteenpäin avoimille työmarkkinoille, vaikka heidän osaamisensa ja työkykynsä kehittyy. Asiakkaiden turha jumiutuminen X Oy:n tehtäviin tulee ehkäistä.

Jatkotyöllistymisen osalta ehdotamme X Oy:n asiakasyrityksille työllistämisvelvoitetta. Jos X Oy:n palveluksessa oleva henkilö on työskennellyt asiakasyrityksessä moitteettomasti esimerkiksi vuoden ajan, asiakasyrityksellä olisi velvoite rekrytoida henkilö omaan palvelukseensa.

Yhtiön koko toiminnan perustaksi olisi hyvä asettaa tuetun työllistymisen laatukriteerit soveltuvien osin. Esimerkiksi työhönvalmennukselle ei siten pitäisi asettaa määräaika, vaan valmennusta ja tukea pitäisi antaa juuri sen verran ja niin pitkään kuin kunkin työllistyneen yksilöllinen tarve edellyttää. Myös työpaikkojen luomisessa pitäisi tuetun työllistymisen laatukriteerien mukaisesti

painottaa enemmän toimintaan lähetettävien henkilöiden taitoja, osaamista ja tuen tarpeita – eli räätälöidä työpaikkoja – kuin tarjota valmiita työpaikkoja ja valikoida henkilöitä niiden mukaan.

X Oy:n työpaikat ja -tehtävät tulisi rakentaa mahdollisuuksien mukaan suoraan myös oppimisympäristöiksi eli sellaisiksi, että ne mahdollistavat ammatillisten tutkintojen ja tutkintojen osien suorittamisen näyttöjen avulla. Samalla on luotava yhteistyösuhteet ammatillisiin oppilaitoksiin, jotta näyttöjen tekeminen tulee helpoksi ja luontevaksi osaksi toimintaa. Tästä opinnollistamisen mallista on jo olemassa hyviä kokemuksia erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tutkintoperusteisen ammatillisen osaamisen lisäämisessä.

Korostamme, että jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomiota asiakkaan oikeusturvaan: muutoksenhakuoikeuteen ja siirtymäsäännöksiin, joilla turvataan muut henkilön tarvitsemat työllistymistä tukevat palvelut, kuten kuljetus- ja tulkkipalvelut. Ehdotamme myös lisättäväksi yleisellä tasolla pykälän toiminnan sisällöllisestä laadunvalvonnasta.

Tuominen-Hakoila Miinukka
Kehitysvammaliitto